

ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – РУШІЙНА СИЛА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

*О.С. Власюк,
доктор економічних наук, професор,
Національний інститут стратегічних досліджень*

Сьогодні на нову владу України покладаються великі сподівання щодо забезпечення якісних зрушень в економічних реформах, здатних поліпшити соціально-економічну ситуацію всередині країни. Зважаючи на те, що позитивні зрушення за рахунок використання екстенсивних чинників зростання майже вичерпали себе, суспільство й влада шукають нові шляхи підвищення добробуту нації. На наш погляд, в основу змісту подальших економічних реформ має бути покладено нову, удосконалену стратегію підвищення конкурентоспроможності національної економіки, яка стала б їх рушійною силою.

Йдеться передусім про забезпечення відповідної високої мотивації всіх суб'єктів соціально-економічних відносин, підвищення віддачі на вкладений капітал для інвесторів, формування засад високопродуктивної та прибуткової праці, опанування європейських критеріїв якості та параметрів фінансово-господарської діяльності. Слід виходити з того, що підвищення конкурентоспроможності національного виробництва нині можливе лише за умов забезпечення на внутрішньому ринку рівних можливостей конкуренції українських виробників з іноземними компаніями та стимулювання інновацій.

Трансформаційні процеси в Україні в останні роки не сприяли подоланню монополізму української економіки. Через несприятливі умови для підприємницької діяльності, низьку доступність кредитних ресурсів, високу зарегульованість економіки загальмовано процес утворення нових підприємств, а вже створені – позбавлені змоги вести активну інноваційну діяльність. У результаті підприємства, що набули господарської самостійності, вели пошук конкурентних переваг у зрощуванні зі структурами державної влади для отримання пільг та преференцій або відходять до «тіньового» сектору економіки, реалізуючи «рентну» модель конкуренції. За таких умов важко говорити про готовність українських підприємств до міжнародної конкурентоспроможності.

Які ж кроки мають бути здійснені для того, щоб Україна найближчим часом змогла гідно відстоювати конкурентні позиції на євразійському континенті? Маємо виходити з того, що головна частина роботи припадає на удосконалення нормативно-правового забезпечення, спрямованого на підвищення мотиваційних засад функціонування економіки.

Розпочинати необхідно з подолання витратності національного виробництва та його неконкурентоспроможності на зовнішніх ринках, цього можна досягти лише шляхом формування повноцінного конкурентного середовища. Перегляду потребують механізми цінової, податкової, фіскальної і антимонопольної політики. Такий перегляд має бути спрямований на урівноваження економічних інтересів суб'єктів в українській економіці. Йдеться про вирівнювання умов конкуренції на ринку, недопущення недобросовісних дій з боку конкурентів, а також скасування необґрунтованих пільг для окремих суб'єктів ринку. Це дасть можливість ініціювати легалізацію „тіньової” економіки, яка на сьогодні гальмує конкурентоспроможність національної економіки.

Виходимо з того, що прозоре та ефективне нормативно-правове поле й працюючі за його нормами інституції є запорукою стабільного ринку, що істотно знизить недовіру до української економіки з боку іноземних інвесторів. На цьому шляху Україні необхідна організаційно-методична допомога для формування прозорих та сприятливих умов на внутрішньому ринку. Разом з тим активізація зовнішньоекономічних відносин має супроводжуватися відповідними домовленостями щодо взаємної відповідальності та захисту прав інвесторів. В Україні влада готова до активної співпраці з асоціаціями іноземних інвесторів, і ми сподіваємося на аналогічне сприйняття українських бізнесменів у світі.

Наступне завдання – послідовне розширення внутрішнього ринку, що передбачає не лише підвищення платіжної спроможності фізичних і юридичних осіб, а й створення відповідного попиту у суспільстві на товари високої технологічності. Для цього необхідно привести у відповідність рівень заробітної плати з реальною вартістю життя в країні та пов'язати його з ефективністю виробництва, що, разом зі зменшенням фіскального тиску на фонд заробітної плати, дозволить подолати негативну тенденцію „тінізації” зарплат і збільшити надходження до бюджету. Очевидно, що тоді для інвесторів складається вигідна ситуація, пов'язана зі збільшення купівельної спроможності населення та розширенням потенціалу внутрішнього ринку.

Пріоритетом є також цілеспрямована структурна перебудова економіки, орієнтована на розвиток секторів середніх та високих технологій. Україну не може влаштувати її перетворення на сировинний придаток Європи. Саме тому впровадження перспективних науково-технічних розробок, створення національного банку даних та відповідної інфраструктури для форсування попиту шляхом розміщення нових перспективних заводів має стати потужним поштовхом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки. В цьому аспекті для іноземних інвесторів з'являється можливість участі в сучасних національних науково-технічних проектах та опанування разом із українськими бізнесменами нових конкурентоспроможних на світовому рівні виробництв. З огляду на те, що уряд вже найближчим часом розпочне роботу над реалізацією довгострокових науково-інноваційних проектів, для іноземних інвесторів відкриваються широкі перспективи.

Вищеозначене – це лише початок того, що необхідно зробити на найближчу перспективу. Адже в умовах розширення ЄС лишається не так вже багато часу на переосмислення ходу економічних реформ в Україні та побудову нової моделі економічного розвитку. Прагматизм сучасної ринкової економіки та гостра конкурентна боротьба на євразійському просторі швидко визначають роль та місце кожної з країн у світовому поділі праці, і зволікання із цілеспрямованими заходами з боку України означатиме лише фіксацію підпорядкованої позиції.

Ключову роль у посиленні конкурентоспроможності має зіграти переорієнтація економіки України на інноваційну модель розвитку. Основою такої моделі є створення загальнонаціонального запиту на інновації. Держава повинна послідовно стимулювати

Соціально-економічна та демографічна політика

інноваційний розвиток шляхом забезпечення суб'єктам економічних відносин, які опановують нові технології, кращих умов господарювання. Необхідно змінити підхід до політики ціноутворення та зламати тенденцію скорочення інноваційної складової в ціні вітчизняних товарів. Держава має зробити все, аби джерела інноваційного розвитку на підприємствах постійно розширювалися. На продукцію інноваційних секторів на внутрішньому ринку має бути створений платоспроможний попит, що потребуватиме перегляду політики доходів. Водночас необхідно подолати патерналізм неінноваційних сфер економіки, державне фінансування розвитку яких лише викривляє конкурентне середовище і не створює позитивних імпульсів в економіці.

Зробивши такі кроки, держава посилає очевидний прозорий сигнал інвесторам щодо приходу нової ідеології ринкових перетворень в Україні, яка не орієнтуватиметься на збереження неефективних, непродуктивних виробництв, що обтяжують інші суб'єкти економіки за рахунок державної підтримки.

У прагненні підвищити ефективність економічного співробітництва з ЄС варто виходити з того, що тут є взаємна зацікавленість. Україна розбудовуватиме інфраструктуру такого співробітництва, а підтримка з боку наших іноземних партнерів сприйматиметься з особливою вдячністю. Для цього треба:

- активізувати зустрічі та інформаційний обмін між представниками українського малого та середнього бізнесу та їхніми іноземними партнерами в рамках програм сприяння діловим обмінам;
- створити національну базу інвестиційних проектів у пріоритетних сферах виробництва готової та високотехнологічної продукції та забезпечити доступ до неї з боку країн-торговельних партнерів України;
- поглибити роботу у сфері взаємного захисту національних та іноземних інвестицій, дотримання прав інвесторів в Україні та решті країн;
- створити освітні програми та практичні курси з маркетингу для українських підприємців з метою підвищення адаптаційних можливостей українських підприємств на ринках держав торговельних-партнерів України;
- запровадити моніторинг щодо випадків недобросовісної конкуренції у зовнішній торгівлі з метою попередження дискримінації суб'єктів підприємництва на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- розробити стратегію розширення промислово-технологічного співробітництва та науково-технічної кооперації України із зацікавленими країнами, для виконання заходів якої передбачити створення об'єднаних фінансових установ для фінансування спільних проектів.

Це неповний перелік практичних кроків, які вже зараз зможуть значно полегшити діловий обмін між Україною та рештою світу. Підсумовуючи, зазначу, що глобалізація світових економічних процесів не залишає нам часу на роздуми і вагання щодо подальшої співпраці. Необхідно послідовно шукати сфери взаємовигідного співробітництва і переходити в площину практичного втілення ефективних проектів. Стратегічним іноземним інвесторам, які стимулюватимуть розвиток конкурентоспроможності національної економіки, Україна забезпечить режим максимального сприяння.